

Sygn. akt III AUa 5/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 września 2019 r. w S.

sprawy A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o emeryturę pomostową

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 20 listopada 2018 r., sygn. akt IV U 705/18

oddala apelację.

Anna Polak	Barbara Białecka	SSA Jolanta Hawryszko
------------	------------------	-----------------------

Sygn. akt III AUa 5/19

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 17 lipca 2018r. odmówił ubezpieczonemu A. P. prawa do emerytury pomostowej.

Ubezpieczony A. P. nie zgodził się z przedmiotową decyzją ZUS. Wniósł o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do emerytury pomostowej.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych prawem.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2018 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie oraz zasądził od ubezpieczonego A. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony A. P. urodził się (...) Ukończył wiek 60 lat w dniu (...).

W dniu 30 sierpnia 1979r. ubezpieczony został zatrudniony na stanowisku młodszego motorzysty na statkach rybackich w rybołówstwie morskim, w Przedsiębiorstwie (...) w Ś.. W dniu 23 października 1979r. został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej. Służbę wojskową zakończył w dniu 18 października 1981 r.

W dniu 17 listopada 1981 r. , po odbyciu służby wojskowej, ubezpieczony powrócił do pracy na stanowisku młodszego motorzysty w macierzystym zakładzie pracy. Umowa o pracę została zawarta na czas nieokreślony. W dniu 12 stycznia 1983r. ubezpieczony został zatrudniony na stanowisku asystenta maszynowego, w tym samym zakładzie pracy, na czas określony 6 miesięcy. Z dniem 10 listopada 1983r. ubezpieczonemu powierzono stanowisko motorzysty, na czas nieokreślony. W związku z chęcią odbycia rejsu, ubezpieczonemu z dniem 19 kwietnia 1985r. powierzono obowiązki młodszego motorzysty na czas jednego rejsu. W dniu 8 stycznia 1987r. ubezpieczonemu ponownie na czas jednego rejsu, powierzono obowiązki II mechanika na statku T.. Z dniem 15 czerwca 1990r. ubezpieczonemu powierzono stanowisko II mechanika. Z dniem 17 stycznia 1997r. ubezpieczonemu ponownie powierzono stanowisko II mechanika.

W dniu 29 października 2000r. ubezpieczony zwrócił się z prośbą o rozwiązanie stosunku pracy. Stosunek pracy został rozwiązany z ubezpieczonym na zasadzie porozumienia stron. Zakład pracy wystawił ubezpieczonemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w którego treści wskazano, że w okresie od 28 lutego 1982r. do 31 października 2000r. ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace na statkach rybackich w rybołówstwie dalekomorskim, wymienione w Wykazie B Dziale IV poz.4 pkt 19 zarządzenia nr 24 Ministra Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej.

Ubezpieczony korzystał z urlopów bezpłatnych od 6 października 1988r. do 12 października 1988r., od 11 marca 1991 r. do 18 kwietnia 1991 r.

W okresie zatrudnienia ubezpieczony wielokrotnie był członkiem załogi statku, zajmującego się połowami dalekomorskimi. Były to następujące okresy zamustrowania:

od 28 lutego 1982r. do 11 sierpnia 1982r.- 5 miesięcy i 11 dni; Od 13 stycznia 1983r. do 9 listopada 1983r. 9 miesięcy i 27 dni Od 10 listopada 1983r. do 23 lipca 1984r. 8 miesięcy i 13 dni; Od 5 maja 1985r. do 9 października 1985r. - 5 miesięcy i 4 dni; Od 18 marca 1986r. do 24 sierpnia 1986r. 5 miesięcy i 6 dni; Od 10 stycznia 1987r. do 14 lipca 1987r. 6 miesięcy i 4 dni; Od 16 listopada 1987r. do 1 maja 1988r. 5 miesięcy i 15 dni; Od 15 października 1988r. do 23 marca 1989r. 5 miesięcy i 8 dni; Od 8 sierpnia 1989r. do 6 stycznia 1990r. 4 miesiące i 29 dni; od 15 czerwca 1990r. do 12 listopada 1990r. 4 miesiące i 27 dni;

od 22 kwietnia 1991 r. do 24 września 1991 r. 5 miesięcy i 2 dni;

od 28 maja 1992r. do 8 listopada 1992r. 5 miesięcy i 11 dni;

od 8 kwietnia 1993r. do 14 października 1993r. 8 miesięcy i 6 dni;

od 20 lutego 1994r. do 27 sierpnia 1994r. 6 miesięcy i 7 dni; od 15 lutego 1995r. do 17 sierpnia 1995r. 6 miesięcy i 2 dni; od 30 stycznia 1996r. do 8 sierpnia 1996r. 6 miesięcy i 9 dni; od 17 stycznia 1997r. do 29 lipca 1997r. 6 miesięcy i 12 dni; od 18 stycznia 1998r. do 29 lipca 1998r. 6 miesięcy i 11 dni; od 13 kwietnia 1999r. do 29 września 1999r. 5 miesięcy i 16 dni; od 18 kwietnia 2000r. do 12 października 2000r. 5 miesięcy i 24 dni.

Powyższe okresy zamustrowania wykazane w książeczce żeglarskiej stanowią łącznie sumę 10 lat 2 miesięcy i 4 dni.

W latach 1982-2000 ubezpieczony wykonywał tylko pracę na statkach żeglugi morskiej. Były to statki należące do przedsiębiorstwa (...) i zajmowały się połowem ryb na akwenach całego świata, na morzu Beringa, Ochockim,

Falklandach, Antarktydzie. Były to statki rybackie ok. 100 metrów długości i 80 członków załogi wśród których byli rybacy, zajmujący się połowem i przetwórstwem ryb. Ubezpieczony jako motorzysta i mechanik uczestniczył przy połowie ryb w ramach ustalonego grafiku. Po swojej wachcie musiał pomagać przez 4 godziny dziennie przy przetwórstwie ryb, przy wycinaniu ikry. Jako motorzysta, mechanik okrętowy obsługiwał wszystkie mechanizmy w siłowni statku i urządzenia połowowe znajdujące się na pokładzie. Musiał je konserwować i naprawiać. W czasie połowów obserwował, jak pracują windy pokładowe - wciągarki. Jako młodszy motorzysta okrętowy, asystent maszynowy wykonywał obowiązki planowe - przeglądy, remonty silników. Pracował 8 godzin dziennie, a jedynie dodatkowo przez 4 godziny pomagał przy przetwórstwie ryb. Ubezpieczony pływał na różnych statkach. Rejsy trwały nieprzerwanie po 6 miesięcy, bez powrotu do portu. Potem wykorzystywał urlop wypoczynkowy oraz udzielone dni wolne. W razie potrzeby, ubezpieczony był wzywany wcześniej do pracy. Okresy wyjazdów do domu były traktowane jako urlopy. Po 2 miesiącach urlopu i wolnego przyjeżdżał do firmy i był w rezerwie pomocniczej. Wykonywał wówczas prace remontowe i porządkowe na statkach, zlokalizowanych w portach. Remontował i naprawiał silniki, agregaty i inne urządzenia na statkach morskich.

Był to czas oczekiwania na rejs. Podczas pracy na morzu ubezpieczony otrzymywał dodatkowy składnik wynagrodzeni tzw. part. Natomiast pracując w porcie otrzymywał wynagrodzenie w wysokości stawki podstawowej. Ubezpieczony otrzymywał dni wolne za pracę w soboty i niedziele w morzu. Wykorzystywał je wraz z urloпами.

W okresach od 12 października 2008r. do 26 kwietnia 2010r., od 11 maja 2011r. do 31 maja 2011 r., od 10 czerwca 2011 r. do 20 października 2011 r., od 7 listopada 2011r. do 16 listopada 2012r., od 13 grudnia 2012r. do 31 maja 2016r., od 10 kwietnia 2017r. do 18 września 2017r., od 11 grudnia 2017r. do 31 marca 2018r. podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu w ZUS. W tych okresach opłacał składki na to ubezpieczenie społeczne.

W dniu 4 kwietnia 2018r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Przed organem rentowym udowodnił wówczas okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 28 lat 10 miesięcy i 22 dni. Organ rentowy prawomocną decyzją z dnia 24 kwietnia 2018r. odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

W dniu 9 lipca 2018r. ubezpieczony wniósł kolejny wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej. Organ rentowy decyzją z dnia 17 lipca 2018r. ponownie odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury. Organ rentowy do stażu pracy w warunkach szczególnych nie uwzględnił żadnego okresu zatrudnienia.

Po dokonaniu powyższych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie ubezpieczonego nie zasługiwało na uwzględnienie.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd orzekający wskazał art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r o emeryturach pomostowych, zgodnie z którym prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Z kolei jak stanowi art. 8 cytowanej ustawy: pracownik wykonujący pracę w szczególnych warunkach wymienione w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do ustawy, który spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7, nabywa prawo do emerytury pomostowej, jeżeli:

- 1) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do ustawy, wynoszący co najmniej 10 lat.

W ocenie Sądu Okręgowego powyższy przepis ma zastosowanie w przedmiotowej sprawie, gdyż w pkt. 22 załącznika nr 1 do ustawy jako praca w szczególnych warunkach jest wymieniana praca rybaka morskiego.

Z kolei aby uzyskać prawo do emerytury pomostowej, w związku z wykonywaniem pracy na statkach żeglugi morskiej, należy udowodnić okres zatrudnienia w warunkach szczególnych (realizowanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy) w rozmiarze co najmniej 15 lat. Wyższy jest również wiek emerytalny, uprawniający takie osoby do ubiegania się o emeryturę pomostową. Dla mężczyzn wynosi on 60 lat.

Ubezpieczony nie przedstawił żadnych okoliczności, pozwalających na przyjęcie, że wykonywał on pracę w warunkach szczególnych po dniu 31 grudnia 2008r. Nie spełnił zatem warunku do przyznania emerytury pomostowej, określonego w art. 4 pkt 6 ww. ustawy o emeryturach pomostowych. Nie zawnioskował w tym zakresie odpowiednich wniosków dowodowych (art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c.), nie żądał też przeprowadzenia jakichkolwiek dowodów w tym zakresie przed Sądem.

Ponieważ organ rentowy zakwestionował, aby A. P. po dniu 31 grudnia 2008r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach, Sąd Okręgowy wskazał także na treść art. 49 ustawy, zgodnie z którym prawo do emerytury pomostowej przysługuje osobie, która:

- 1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy;
- 2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 tej ustawy;
- 3) w dniu wejścia w życie ustawy (tj. w dniu 1 stycznia 2009r.) miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy.

Zgodnie z przepisami art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik Nr 1 do ustawy.

Z kolei pod pojęciem prac o szczególnym charakterze ustawodawca rozumie, zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy, prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik Nr 2 do ustawy.

Poza sporem pozostaje fakt, iż ubezpieczony osiągnął wymagany wiek do uzyskania prawa do emerytury pomostowej. Posiada okres składkowy i nieskładkowy w rozmiarze przekraczającym wymagane 25 lat. Rozwiązał również stosunek pracy.

Ubezpieczony domagał się przed Sądem I instancji ustalenia, że w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w Ś. od 28.02.1992r. do 05.10.1988r., od 13.10.1988r. do 10.03.1991r., od 19.04.1991 r. do 31.10.2000r. pracował w warunkach szczególnych jako rybak morski stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, lub alternatywnie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał pracę na statkach żeglugi morskiej.

Wyżej wymienione prace zostały zakwalifikowane do wykazu prac w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Są one wymienione w załączniku nr 1 do tej ustawy pod pozycją 22-Prace rybaków morskich oraz pod pozycją 23 -prace na statkach żeglugi morskiej.

W pierwszej kolejności Sąd orzekający odniósł się do możliwości uznania spornego okresu zatrudnienia ubezpieczonego za pracę rybaka morskiego, wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Kwalifikacja różnego rodzaju prac wykonywanych na statkach morskich (kutrach rybackich) do prac rybaka morskiego, budziła wiele kontrowersji orzeczniczych.

Sąd I instancji wskazał, że kontrowersje wyłaniające się na tle zaprezentowanej regulacji prawnej rozstrzygnęła uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2015 r., [III UZP 7/15](#) (OSNP 2016 Nr 6, poz. 73), w której wyrażono pogląd, że członkom załogi statku rybackiego wykonującym prace w służbie pokładowej przysługuje prawo do emerytury pomostowej na podstawie art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych.

W motywach tej uchwały Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że ustalając zakres pojęcia rybaków morskich, o którym mowa w ustawie o emeryturach pomostowych, nieuprawnione jest odwoływanie się do wykładni językowej, w tym do potocznego, językowego znaczenia terminu rybak morski, ani do definicji zamieszczonej w [art. 3 pkt 3](#) ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 430 z późn. zm.), w myśl której marynarzem lub rybakim jest osoba posiadająca morskie kwalifikacje zawodowe, stwierdzone zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie [ustawy](#) z dnia 9 listopada 2000 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. Nr 109, poz. 1156 z późn. zm.; obecnie na podstawie ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim; tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 611 z późn. zm.) oraz do definicji rybaka morskiego zawartej w [art. 3 lit. b](#) rozporządzenia Rady (WE) nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego. Przyjęcie wykładni językowej pojęcia rybak morski umożliwiłoby całej załodze statku, w tym rybakom w służbie mechanicznej, elektrycznej, kucharzom nabycie prawa do emerytury pomostowej po przepracowaniu 10 lat pracy w tych warunkach, co doprowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia dotychczasowych uprawnień ubezpieczonych. Tymczasem uchwalenie ustawy o emeryturach pomostowych stanowiło element reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której celem było zawężenie grona uprawnionych do emerytur z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - przyznawanych na podstawie [art. 32i 33 ustawy](#) z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 747 z późn. zm.) - do sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia ubezpieczonego na emeryturę.

Dalej Sąd Najwyższy podniósł, że ustawa o emeryturach pomostowych nie zawiera definicji prac rybaków morskich, podobnie jak nie zawierało jej [rozporządzenie](#) Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.; dalej jako rozporządzenie z 1983 r.), kwalifikujące prace rybaków morskich do stanowiących jego załączniki wykazów A i B. Z tego względu w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki z dnia 26 maja 2011 r., [II UK 356/10](#), LEX nr 901608; z dnia 11 czerwca 2013 r., [II UK 377/12](#), LEX nr 1353964; z dnia 14 maja 2014 r., [II UK 460/13](#)) odwoływano się do zarządzenia nr 24 Ministra - Kierownika

Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach resortu gospodarki morskiej (Dz. Urz. Urzędu Gospodarki Morskiej Nr 3, poz. 26; dalej jako zarządzenie nr 24), w tym do jego załącznika nr 1 zawierającego szczegółowe wykazy prac w szczególnych warunkach.

Za prace rybaków morskich, o których mowa w wykazie B w załączniku tym uznano prace wykonywane nie tylko w określonych podmiotach, ale - co istotniejsze - wyłącznie na stanowiskach wymienionych w dziale IV, poz., tj. prace rybaków morskich w służbie pokładowej, zgodnie z podziałem wynikającym kolejno z rozporządzenia Ministra Żeglugi z dnia 30 października 1971 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich (Dz. U. Nr 33, poz. 299 z późn. zm.), rozporządzenia Ministra - Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 17 sierpnia 1983 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych członków załóg polskich statków morskich (Dz. U. Nr 52, poz. 232 z późn. zm.), rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 maja 1992 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych i składu załóg polskich statków morskich (Dz. U. Nr 49, poz. 227 z późn. zm.), rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 24 sierpnia 2000 r. w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych, pełnienia wacht oraz składu załóg statków morskich o polskiej przynależności (Dz. U. Nr 105, poz. 1117 z późn. zm.), rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 lutego 2005 r. w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji zawodowych marynarzy (Dz. U. Nr 47, poz. 445 z późn. zm.; dalej jako rozporządzenie z 2005 r.). Podział ten został utrzymany w obecnie obowiązującym rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 7 sierpnia 2013 r. w sprawie wyszkolenia i kwalifikacji członków załóg statków morskich (Dz. U. z 2013 r. poz. 937 z późn. zm.; dalej jako rozporządzenie z 2013 r.).

Wynika z tego, że prawodawca konsekwentnie rozróżnia prace członków załogi statku rybackiego na prace w służbie pokładowej oraz prace w służbie mechanicznej, a kwalifikacje zawodowe do wykonywania pracy rybaka morskiego powiązane są wyłącznie ze stanowiskami w służbie pokładowej. Analiza § 8 rozporządzenia z 1983 r. oraz art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych wskazuje, że warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury pomostowej są tożsame z warunkami nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Mając zatem na uwadze wykładnię celowościową i historyczną, za prace rybaków morskich ujętą w pkt 22 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych należy przyjmować prace rybaków morskich w służbie pokładowej. Praca ta jednak musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W świetle zgromadzonych dowodów w sprawie, zaoferowanych przez ubezpieczonego, reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika, Sąd Okręgowy uznał żądania ubezpieczonego za niewykazane w toku postępowania sądowego. Podkreślić należy, że wolą ubezpieczonego było ograniczenie badania przez Sąd Okręgowy okresów zatrudnienia tylko do okresu zatrudnienia w (...) w Ś.. Wynika to wyraźnie z treści odwołania ubezpieczonego oraz jego konsekwentnego stanowiska procesowego.

Ubezpieczony dysponował świadectwem wykonywania pracy w warunkach szczególnych za ten okres zatrudnienia. Sąd Okręgowy zważył, że świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych jest tylko dokumentem prywatnym i może zostać zweryfikowane w toku postępowania przed Sądem, pod kątem prawdziwości danych w nim zawartych i w konfrontacji z pozostałym materiałem dowodowym sprawy.

W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony nie wykonywał przez co najmniej 10 lat pracy rybaka morskiego, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Jest prawdą, że okresy zamustrowania ubezpieczonego wykazane w książeczce żeglarskiej stanowią łącznie sumę 10 lat 2 miesięcy i 4 dni. Wynika to ze stosownych wpisów kierowników jednostek pływających, na których pracował ubezpieczony. Sąd orzekający zauważył jednak, że ubezpieczony w tym okresie nie wykonywał jednak stale i w pełnym wymiarze czasu pracy rybaka morskiego w służbie pokładowej. Wynika to, w ocenie Sądu Okręgowego, wprost z zeznań samego ubezpieczonego. Ubezpieczony, zeznając przed Sądem, potwierdził, że dopiero po swojej wachcie odbytej jako członek załogi, pomagał przez 4 godziny dziennie przy przetwórstwie ryb, przy wycinaniu ikry. W czasie połowów obserwował też, jak pracują windy pokładowe - wciągarzki. Jako młodszy motorzysta okrętowy, asystent maszynowy wykonywał obowiązki planowe- przeglądy, remonty silników. Pracował 8 godzin dziennie, a potem dodatkowo przez 4 godziny pomagał przy przetwórstwie ryb. W ocenie Sądu I instancji oznacza to, że jego podstawowe obowiązki pracownicze

związane były z pracą członka załogi na statkach żeglugi morskiej, a nie z pracą rybaka morskiego. Jego pomoc przy pracach połowowych miała charakter doraźny. Ubezpieczony jedynie obserwował pracę wind pokładowych, nie wykonując przy nich żadnych czynności pracowniczych. Ubezpieczony nie zaoferował też żadnych środków dowodowych, pozwalających podważyć powyższe ustalenia faktyczne. W związku z powyższym Sąd Okręgowy przyjął, że ubezpieczony w okresach zamustrowania wykazanych w książeczce żeglarskiej, nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, pracy rybaka morskiego. Nie legitymuje się więc wymaganym co najmniej 10 letnim okresem pracy jako rybak morski, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie spełnia zatem warunków do przyznania prawa do emerytury pomostowej, określonych w art. 49 ww. ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 8 ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd orzekający poddał również ocenie, możliwość zakwalifikowania spornego między stronami okresu zatrudnienia, jako pracy w warunkach szczególnych, wykonywanej przez ubezpieczonego na statkach żeglugi morskiej. Ubezpieczony, aby uzyskać prawo do emerytury pomostowej w związku z wykonywaniem takiej pracy, musiałby wykazać co najmniej 15 letni okres zatrudnienia w warunkach szczególnych, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd I instancji dostrzegł, że z literalnej treści załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, wynika, że ustawodawca za pracę w warunkach szczególnych, uznał wyłącznie prace na statkach żeglugi morskiej. Żegluga morska immanentnie związana jest z ruchem statku i jego przemieszczaniem pomiędzy portami. W ramach żeglugi wykonuje się przewozy ładunków i osób. Oznacza to, że za pracę w warunkach szczególnych uznać należy wyłącznie pracę członka załogi statku żeglugi morskiej, który odbywa tym statkiem rejs do portu przeznaczenia. Z treści zaoferowanej sądowi książeczki żeglarskiej ubezpieczonego, wynika, że ubezpieczony pracował na statkach żeglugi morskiej, jako członek załogi odbywającej rejs, przez łączny okres jedynie 10 lat 2 miesięcy i 4 dni, zamiast wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy uznał, że do stażu pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych, nie można uwzględnić okresu wykonywania przez ubezpieczonego pracy na lądzie, kiedy to pomagał on przy pracach remontowych przy statkach morskich. Nie była to z pewnością praca w ramach żeglugi morskiej.

Pracy wykonywanej przez ubezpieczonego na lądzie nie da się również podporządkować pod jakąkolwiek inną pracę związaną ze statkami - zaliczoną do prac w warunkach szczególnych. Nie były to prace fizyczne ciężkie wykonywane bezpośrednio przy przeładunku w ładowniach statku (pkt 21 załącznika nr 1), prace wykonywane bezpośrednio przy spawaniu łukowym lub cięciu termicznym w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze, z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.) - pkt 28 załącznika nr 1, prace wykonywane bezpośrednio przy malowaniu, nitowaniu lub montowaniu elementów wyposażenia w pomieszczeniach o bardzo małej kubaturze z utrudnioną wentylacją (podwójne dna statków, zbiorniki, rury itp.) pkt 29 załącznika nr 1 .

Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego 15 letniego okresu zatrudnienia, realizowanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako członek załogi statku operującego w ramach żeglugi morskiej. Nie spełnił zatem wszystkich warunków do przyznania emerytury pomostowej, stosownie do treści art. 49 ww. ustawy.

Z wyrokiem nie zgodził się ubezpieczony. Argumentował, że podczas pierwszej rozprawy w Sądzie przedstawił okresy pracy na statkach rybackich (...) O. i zaświadczenie o pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 17 lat. Dopiero z uzasadnienia do wyroku, dowiedział się, że ww. okresy pracy są niewystarczające do uzyskania emerytury pomostowej. Był przekonany, że jego zaświadczenie o pracy w szczególnych warunkach jest wystarczające do uzyskania emerytury pomostowej. Tym bardziej, że miał okazję obserwować jak starsi koledzy kilkanaście/kilkadziesiąt lat temu przechodzili na wcześniejsze emerytury, mając identyczne zaświadczenia.

Mając na względzie par. 23 Załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych z dnia 19 grudnia 2008 roku, mówiącym o tym że „Praca na statkach żeglugi morskiej” jest zaliczana do okresów pracy w szczególnych warunkach, załączył wyciąg pracy na statkach żeglugi morskiej, zawierający wszystkie okresy pracy na poszczególnych

statkach. Wyjaśnił, że przerwy w zatrudnieniu wynikały m.in. z powodu operacji nowotworu złośliwego i późniejszej chemioterapii a także operacji przepukliny brzusznej, która niestety się odnawia. Zaznaczył, że pracując na statkach obcych bander płacił do ZUSu dobrowolne ubezpieczenie emerytalno-rentowe.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Po dokonaniu ponownej oceny materiału procesowego w ramach postępowania apelacyjnego w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne (zawarte w wyodrębnionej redakcyjnie części uzasadnienia zaskarżonego wyroku) znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Sąd odwoławczy czyni te ustalenia częścią uzasadnienia własnego wyroku, nie znajdując potrzeby ponownego ich szczegółowego przytaczania. Wbrew zarzutom podnoszonym w apelacji, Sąd I instancji wydał trafne rozstrzygnięcie znajdujące uzasadnienie w całości sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ocenę materiału dowodowego, która jest pełna i odnosi się do wszystkich zagadnień poruszanych przez ubezpieczonego, zaaprobował ustalenia Sądu Okręgowego, jak też ocenę prawną. W stosowanej przez Sąd Okręgowy procedurze nie ma żadnych uchybień procesowych, a zarzuty apelacji w istocie stanowią polemikę z oceną Sądu Okręgowego.

W treści wywiedzionej apelacji ubezpieczony A. P. podnosił, że dopiero z treści zaskarżonego wyroku dowiedział się, że wskazywane przez niego okresy nie są wystarczające do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej. Ubezpieczony zaznaczył, że legitymuje się okresem ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach, o jakim mowa w § 23 Załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych z dnia 19 grudnia 2008 r., tj. „Praca na statkach żeglugi morskiej”. Apelujący przedłożył wraz z apelacją między innymi kserokopię książeczki żeglarskiej oraz wyciąg pracy na statkach żeglugi morskiej, mające zawierać wszystkie okresy pracy na poszczególnych statkach. Ubezpieczony, powołując się na własne wyliczenia wskazał, że Sąd I instancji uznał za udowodnione 10 lat 2 miesiące i 4 dni (apelujący błędnie wskazał, że jest to okres 10 lat 4 miesięcy i 4 dni, co zdaje się wynikać z omyłki pisarskiej) pracy na statkach żeglugi morskiej. A zatem w okresie od dnia 18 maja 2002 r. do dnia 22 lutego 2018 r. przepracował dodatkowo na statkach 8 lat 7 miesięcy i 29 dni.

W pierwszej kolejności Sąd Odwoławczy wskazuje, że wymóg okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze powinien więc odnosić się do okresu faktycznego wykonywania takiej pracy, z pominięciem okresów wyłącznie formalnego pozostawania w zatrudnieniu, w których pracownik - zgodnie z treścią łączącego go z pracodawcą stosunku pracy - zajmuje stanowisko, z którym łączy się wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, lecz w rzeczywistości pracy tej nie wykonuje, a tym samym nie jest narażony na uciążliwość związaną z warunkami lub charakterem pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2019 r., sygn. akt I UK 34/18, Lex nr 2645170). W dotychczasowym, ugruntowanym już orzecznictwie, wyraźnie wskazuje się, że praca w warunkach szczególnych może być dopuszczalna przy ustalaniu okresów wymaganych ustawą, jeżeli jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Przy czym nie jest możliwe zaliczenie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Nie jest możliwe zaliczanie okresów innych, ubocznych w stosunku do czynności podstawowych kwalifikowanych jako praca w warunkach szczególnych, bowiem te prace nie oddziałują szkodliwie na organizm pracownika.

Zasadnie Sąd Okręgowy ocenił zatem, iż wyłącznie prace na statkach żeglugi morskiej mogą być uznane za prace w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Żegluga morska jest bowiem immanentnie związana z ruchem statku i jego przemieszczaniem pomiędzy portami. Do pracy w warunkach szczególnych nie można uwzględnić okresu wykonywania przez ubezpieczonego pracy na lądzie, kiedy to pomagał przy pracach remontowych przy statkach morskich, bowiem nie była to praca w ramach żeglugi morskiej. W przypadku ubezpieczonego jest to okres łącznie 10 lat 2 miesięcy i 4 dni.

Odnosząc się do okresów wskazywanych przez ubezpieczonego w apelacji należy wskazać, że z akt sprawy nie wynika, aby za wszystkie okresy wskazywane przez ubezpieczonego opłacane były składki na ubezpieczenia społeczne. Analiza akt organu rentowego pozwala na przyjęcie, że ubezpieczony opłacał dobrowolne składki na ubezpieczenia społeczne począwszy od 12 października 2008 r. Mając na uwadze, że po 31 grudnia 2008 r. obowiązkowo powinny być opłacane składki na Fundusz Emerytur Pomostowych (a składki z tego tytułu za ubezpieczonego nie były opłacane, o czym mowa będzie w dalszej części uzasadnienia), ubezpieczonemu zaliczyć można byłoby co najwyżej okres opłacania dobrowolnie składek na ubezpieczenia społeczne przed tą datą. Analiza akt emerytalnych ubezpieczonego wskazuje, że ubezpieczony dobrowolnie składki na ubezpieczenia opłacał począwszy od 12 października 2008 r. Wobec czego okresy zamustrowania na statkach przypadające po tej dacie, a przed 1 stycznia 2009 r. są niewystarczające, aby ubezpieczony legitymował się co najmniej 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, tj. pracy na statkach żeglugi morskiej. Ubezpieczony natomiast nie wykazał, aby za pozostałe okresy były za niego opłacane wymagane przepisami prawa składki na ubezpieczenia społeczne.

Sąd Odwoławczy zauważa także, że okresy przypadające po 31 grudnia 2008 r. nie mogą być uwzględnione ubezpieczonemu do stażu pracy wymaganego przez ustawę o emeryturach pomostowych. Wyjaśnić należy, że za te okresy nie odprowadzono wszystkich składek na zaopatrzenie emerytalne ubezpieczonego. Od wynagrodzeń ubezpieczonego za pracę w tym okresie nie odprowadzono składek na Fundusz Emerytur Pomostowych. Zwrócić przy tym należy uwagę, że ze względu na wygaszanie dotychczasowych zasad przechodzenia na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym, zdecydowano, że koszt wypłaty emerytur pomostowych nie będzie obciążał Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lecz będą wypłacane z osobnego, utworzonego niezależnie i obok niego, Funduszu Emerytur Pomostowych. Od chwili utworzenia Funduszu Emerytur Pomostowych wcześniejsze uprawnienia emerytalne są pokrywane właśnie z tej dodatkowej składki, która stanowi kompensację swoistej szkody jaka powstaje w związku z zatrudnieniem w szczególnych warunkach (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 28 września 2016 r., III UZP 10/16 oraz por. K. Antonów: Prawo do emerytury, Kraków 2003, s. 178; J. Jończyk: Ubezpieczenie emerytalne - stan obecny i widoki na przyszłość, PiZS 2005, nr 9, s. 5 i n.). Sąd Apelacyjny w pełni podziela również pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2016 r. wydanego w sprawie II UK 430/15, z którego jednoznacznie wynika, że zgodzić się należy z poglądem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 196/15 (LEX nr 2044476), iż ustawa o emeryturach pomostowych ani ustawa o emeryturach i rentach z FUS nie zawiera własnej definicji pojęcia "pracownik", z tym zastrzeżeniem, że został on wyrażony w stanie faktycznym, w którym ocenie prawnej podlegał okres przed 1 stycznia 2009 r. (czyli przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych). Istotnie bowiem co do tego okresu ustawodawca przyjął, że pracownikiem jest ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pracując w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. W konsekwencji, znaczenie pojęcia pracownik co do okresów przed 1 stycznia 2009 r. odczytywać należy zgodnie z treścią art. 22 k.p. - w tym także z uwzględnieniem jego § 11 i § 12, z których wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę - bez względu na nazwę umowy oraz że nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy.

W rezultacie w zakresie uprawnień do emerytury pomostowej - co do okresu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przed 1 stycznia 2009 r. - zachowuje aktualność dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego (por. wyroki z dnia 21 stycznia 2010 r., II UK 162/09, LEX nr 583806; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 286/09, LEX nr 602705; z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10, LEX nr 589882; z dnia 8 marca 2003 r., II UK 196/02, OSNP 2004 Nr 8, poz. 144; z dnia 12 lipca 2011 r., II UK 382/10, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 221), w tym także stanowisko, że wzajemna relacja między obowiązkiem zgłoszenia pracownika do ubezpieczenia i opłacania składek ciążącym na pracodawcy (ubezpieczeniem obowiązkowym) a pracowniczym statusem ubezpieczonego występuje jedynie w prawie ubezpieczeń społecznych. Zależność ta nie może być przenoszona na przepisy Kodeksu pracy. Z punktu widzenia przepisów Kodeksu pracy, które mają decydujące znaczenie przy ocenie statusu ubezpieczonego

jako pracownika, dobrowolny charakter ubezpieczenia nie ma znaczenia. Zatem zgłoszenie do dobrowolnego ubezpieczenia nie wyklucza pracowniczego zatrudnienia u zagranicznego pracodawcy (zagranicznego armatora).

Inaczej natomiast rzecz się przedstawia w przypadku okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze po 31 grudnia 2008 r. (po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych), a więc okresu wskazanego w art. 4 pkt 6 ustawy pomostowej. Ustawodawca przez odesłanie do art. 6 ust. 1 pkt 1 o systemie ubezpieczeń społecznych (pomijając niemający znaczenia dla niniejszej sprawy art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) wyjaśnia, że pracownikiem jest, po pierwsze, osoba fizyczna, która jest pracownikiem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, po drugie, która podlega ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a więc odrębnemu (szczególnemu) ubezpieczeniu określonym w ustawie o emeryturach pomostowych. Zatem nie ma przymiotu pracownika w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych osoba wykonująca po 31 grudnia 2008 r. pracę poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej i niepodlegająca szczególnemu systemowi ubezpieczenia (ubezpieczeniu w Funduszu Emerytur Pomostowych). W konsekwencji taka osoba nie spełnia warunku z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych (nie jest pracownikiem, który po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3) i w związku z tym jej prawo do emerytury pomostowej może być ustalone wyłącznie na podstawie art. 49 tej ustawy.

Podsumowując ten wątek rozważań, należało stwierdzić, że brak opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych we wskazanym okresie uniemożliwia przyjęcie jakoby ubezpieczony po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych. Zatem okresy zamustrowania ubezpieczonego przypadające po 31 grudnia 2008 r. nie mogły zostać wliczone ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych wymaganego do przyznania emerytury pomostowej.

Wobec powyższego, Sąd Apelacyjny uznał, iż A. P. nie zdołał wykazać, by przez okres co najmniej 15 lat pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na statkach żeglugi morskiej, a tym samym nie spełnił wszystkich przesłanek do przyznania mu prawa do wnioskowanego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Odwoławczy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonego.

Anna Polak Barbara Białecka Jolanta Hawryszko